Anna-Liisa Heusala
Johtaja
Aleksanteri-instituutti
25.3.2026

Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Lisäselvitys täydentää tulevaisuusvaliokunnassa 4.3.2026 pidettyä esitystä Venäjän näkemyksestä maailmanjärjestyksen muutoksesta, ja tässä yhteydessä esitettyjä kommentteja tulevaisuusselonteon muutostekijöistä ja skenaarioista. Lisäselvityksessä vastataan kysymykseen: *Miten/minkälaisena Suomi nähdään tai ymmärretään Venäjältä käsin?* Vastauksessa tarkastellaan Venäjän nykyjohdon näkemyksiä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, Venäjän kansalaisten poliittisiin mielipiteisiin vaikuttavia tekijöitä ja kansalaisten suhtautumista Suomeen.

Venäjän johdon näkemys Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta linjasta

Venäjän johdon näkemykset Suomesta osana liberaalidemokraattista länttä, EU:ta ja Natoa perustuvat Kansallisen turvallisuuden strategiaan (2021) ja Ulkopoliittiseen toimintalinjaukseen (2023). Lisäksi Venäjän presidentin vuosittaiset linjapuheet ovat merkityksellisiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanossa.

Venäjän näkökulmasta Suomen systemaattinen lähentyminen NATO-rakenteisiin oli tehnyt Suomesta käytännössä osan länsiliittoumaa jo ennen Nato-jäsenyyttä. Välittömästi Venäjän täysimittaisen hyökkäyssodan alkamisen jälkeen tapahtunut suomalaisen kansalaismielipiteen käänne ja nopea Nato-jäsenyyden hyväksymisprosessi tulkittiin Venäjän johdossa osaksi länsiliittouman vaikutusta ja Naton halua laajentaa etupiiriään Arktisella alueella[1]. Vuoden 2025 loppuun tultaessa näkemykset Suomen ulkopolitiikasta olivat kuitenkin muuttuneet selvästi kriittisemmiksi ja Suomi nähdään aktiivisena vaikuttajana Venäjän vastaisessa länsirintamassa. Suomi koetaan lisäksi erityisen venäläisvastaisena maana, joka korostaa ulkopolitiikassaan Venäjän pysyvää uhkaa.[2] Suomen katsotaan unohtaneen sitä itseään aikaisemmin hyödyttäneet taloudelliset ja muut yhteistyösuhteet ja siirtyneen aktiiviseksi osapuoleksi ideologisesti vihamieliseen leiriin osana EU:ta ja Natoa.

Venäjän johdon tulkinnan mukaan lännen poliitikot ovat pettäneet lupauksensa koskien Naton laajentumista, joka vaikuttaa voimakkaasti suhtautumiseen käynnissä oleviin tulitaukoneuvotteluihin. Myös Suomen ulkopoliittisen johdon katsotaan tulkitsevan

[1] TASS, 17.3.2022. NATO has long taken Finland, Sweden into account in its military planning — Lavrov - Russian Politics & Diplomacy - TASS (Haettu 24.3.2026)
[2] Выступление и ответы на вопросы Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова на посольском «круглом столе» на тему «Украинский кризис. Дипломатия и перспективы урегулирования», Москва, 11 декабря 2025 года - Министерство иностранных дел Российской Федерации (Haettu 24.3.2026)

historiaa valikoivasti, kun se vastustaa tai sivuuttaa Venäjän näkemykset Nato-laajentumisesta.

Suomea koskevat uhkaavat väitteet tai kommentit ovat pääosin rajoittuneet Suomen tekemiin konkreettisiin turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin. Rajan sulkeminen on esitetty ylimitoitettuna ja russofobisena reaktiona, jolla Suomi vahingoittaa omaa talouttaan ja hankaloittaa kansalaistensa liikkumista. Venäjän johto tulkitsee rajan sulkemisen osaltaan heijastavan liberaalidemokraattisen järjestelmän ongelmallisuutta, koska sen mukaan länsimaat suhtautuvat omiin pelisääntöihinsä, kuten oikeusturvaan ja kansainvälisiin sopimuksiin, kaksinaismoralistisesti ja valikoivasti.

Venäläisen yhteiskunnan poliittisiin näkemyksiin vaikuttavia tekijöitä

Venäjän informaatiotilan muutoksia ovat leimanneet jo useiden vuosien ajan kiihtyvät lainsäädännön muutokset, jotka ovat kaventaneet tiedonvälityksessä sallittujen aiheiden määrää, sekä kansalaisten mahdollisuutta vapaaseen mielipiteenmuodostukseen ja yhteistoimintaan. Laki ulkomaisista agenteista ja tämän lain muutokset[3], sekä Ukrainan sodan alkamisen jälkeen tehdyt kiellot koskien sodasta puhumista ja sitä koskevan tiedon levittämistä[4], sekä viimeaikaiset internetin rajoittamispyrkimykset ovat osa kokonaisuutta, jolla pyritään takaamaan poliittisen johdon ratkaisuiden oikeutus.

Venäjän median keskeisenä tehtävänä on valistaminen, joihin kuuluvat uutisten lisäksi muun muassa ajankohtaisohjelmien provosoivat ja yliampuvat keskustelut. Koulutussektorin ja patrioottisen lapsi- ja nuorisotoiminnan[5] tehtävänä on toisen maailmansodan muistoa hyödyntävän kasvatuksen varmistaminen ja viime aikoina myös Venäjä-länsi vastakkainasettelun istuttaminen lapsiin ja nuoriin. Patrioottisuus ei rakennu perinteisen poliittisen ideologian pohjalle, vaan sen taustalla on nähtävissä superpresidentillisen hallitsemistavan[6] oikeuttavan kulttuurin levittäminen.

---

[3] Федеральный закон от 21.04.2025 № 89-ФЗ: "О внесении изменений в статью 4 Федерального закона "О контроле за деятельностью лиц, находящихся под иностранным влиянием".

[4] Федеральный закон от 4.3.2022 № 31-ФЗ: "О внесении изменений в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях".
Федеральный закон от 4.3.2022 № 32-ФЗ:"О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и статьи 31 и 151 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации".

[5] Alava, J., 2021. Russia's young army: Raising new generations into militarized patriots, in: Pynnöniemi, K. (Ed.), Nexus of patriotism and militarism in Russia: A quest for internal cohesion. Helsinki University Press, Helsinki. https://doi.org/10.33134/HUP-9-9

[6] Heusala, Anna-Liisa and Sherzod Eraliev. 2024. 'Russia's War in Ukraine: The Development of Russian Illiberalism and Migration in Central Asia'. In Global Migration and Illiberalism in Russia, Eurasia, and Eastern Europe, edited by Anna-Liisa Heusala, Kaarina Aitamurto, and Sherzod Eraliev, 287–313. Helsinki: Helsinki University Press. https://doi.org/10.33134/HUP-26-9.

Erityisesti Neuvostoliiton aikana syntyneiden ja kasvaneiden Venäjän kansalaisten ajattelussa on muistijälki repressiosta tai sen uhasta, joka vaikuttaa käsityksiin valtion ja kansalaisten suhteista. Näille käsityksille on tyypillistä epäpoliittisuus, riskien välttely ja myöntyväisyys[7]. Eurooppalaisten arvojen uskottavuus ja elämäntavan houkuttelevuus on ylipäätään kärsinyt Venäjällä, eikä Eurooppaa nähdä enää tavoiteltavana yhteiskunnallisena esimerkkinä Venäjän kehitykselle.

Venäjän johdon yritykset kontrolloida tiedonvälitystä ja kanssakäymistä muun maailman kanssa ovat toistaiseksi olleet riittämättömiä täysin suljetun informaatiotilan synnyttämiseksi. Venäjän rajat eivät ole kiinni ja Venäjän kansalaiset tai näiden sukulaiset voivat edelleen matkustaa rajan ylitse. VPN-yhteyden käyttäminen on ollut yleistä. Globaali teknologia ja kaupallisuus ovat arkipäivää varsinkin nuorempien ihmisten elämässä ja vaikuttavat käytännössä mieltymyksiin ja tavoitteisiin. Internetin rajoitukset aiheuttavat merkittäviä taloudellisia menetyksiä, joka aiheuttanee lisääntyvää kritiikkiä. Sotilastappioiden lisäännyttyä tietoisuus sodan luonteesta on levinnyt vaikkakin tätä pyritään tilkitsemään sensuurilla ja korostamalla rintamalta palanneiden isänmaallisuutta. Toistaiseksi maasta osittaisen liikekannallepanon takia pois muuttaneiden tai sittemmin takaisin palanneiden vaikutus poliittiseen ilmapiiriin ei ole ollut merkittävää.

Venäjän kansalaisten Suomea koskeviin näkemyksiin vaikuttavia tekijöitä

Venäjän kansalaisten näkemyksiin Suomesta ja suomalaisista vaikuttavat edelleen vaihtelevasti kolmen vuosikymmenen vilkas kanssakäyminen ja monipuolinen yhteistyö rajan ylitse, kuten myös aikaisempi positiivinen puhe Suomesta. Suomen venäläisvähemmistön stabiiliin asemaan ei myöskään ole kohdistunut merkittävää poliittista intohimoa Venäjän hallinnossa. Ns. tavallisten kansalaisten piirissä kritiikki koskeekin esimerkiksi Suomen valtion päätöstä sulkea raja tai Suomea osana lännen sanktiorintamaa. Suomen ulkopoliittiseen käänteeseen saatetaan suhtautua myös turhautuneesti, pitäen sitä huonona taloudellisena ja EU:ta tai Yhdysvaltoja mielistelevänä poliittisena ratkaisuna, josta koituu Suomelle itselleen vahinkoa. Samanlaista kritiikkiä voidaan esittää myös Ukrainan tukemista kohtaan. Suomalaisten voidaan myös nähdä olevan disinformaation vaikutuspiirissä. Näistä seikoista huolimatta rajan avautuminen, ja vähitellen myös osittainen kaupallisen ja muun yhteistoiminnan elvyttäminen suomalaisten kanssa todennäköisesti ajavat ainakin lähialuilla asuvien

[7] Zavadskaya, Margarita, Emil Kamalov, and Ivetta Sergeeva. 2024. 'Voice after Exit? Exploring Patterns of Civic Activism among Russian Migrant Communities in Eurasia after 24 February 2022'. In Global Migration and Illiberalism in Russia, Eurasia, and Eastern Europe, edited by Anna-Liisa Heusala, Kaarina Aitamurto, and Sherzod Eraliev, 247–286. Helsinki: Helsinki University Press. https://doi.org/10.33134/HUP-26-8.

mielipiteissä muiden näkökohtien edelle, jos tällaiseen muutokseen tulee lähivuosina mahdollisuus.